

03.03.2025

«Руйнування культурної спадщини: як притягнути Росію до відповідальності?». Дискусивний протокол правозахисного клубу

26 лютого в Києві відбулось засідання правозахисного клубу на тему «Руйнування культурної спадщини: як притягнути Росію до відповідальності?», організаторами якого стали Центр громадянських свобод та Коаліція дівців культури. Учасники клубу ділились своїм баченням перспектив України щодо притягнення Росії до відповідальності за злочини проти української культурної спадщини. Також йшлося про найгостріші проблеми, пов'язані зі збереженням української культурної спадщини та можливу співпрацю дівців культури, правозахисників, громадських організацій та держави, метою якої є збереження культурної спадщини.

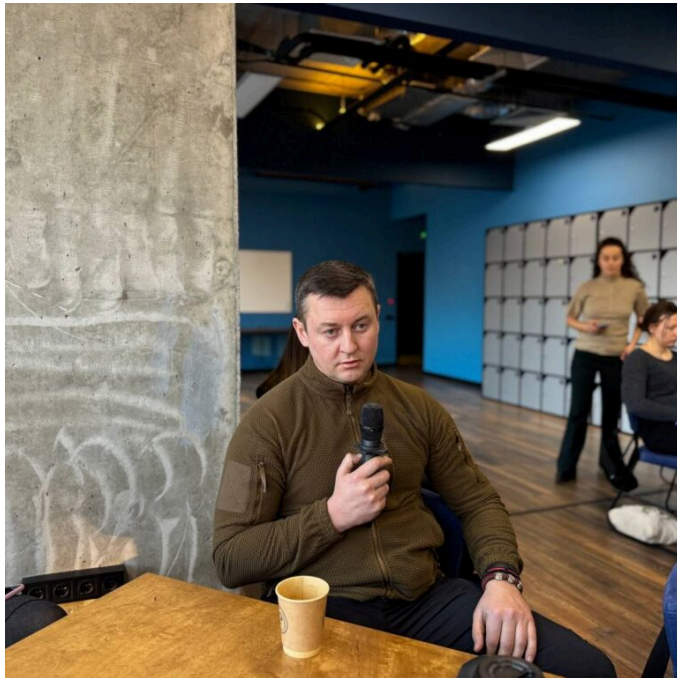
Яка ситуація з об'єктами культурної спадщини України сьогодні?

- Наразі 10 областей України (їх можна уявити як «підкову» — від Чернігівської області через схід на південь) є під загрозою, оскільки розташовані дуже близько до лінії бойових зіткнень або в зоні активних бомбардувань. На території цих 10 областей на сьогодні зберігають понад 3 мільйонів одиниць Державного музейного фонду України, з яких евакуйовано менше ніж 10%.
- Дівці культури, громадські організації та представники експертних середовищ у відкритому вимагають негайної евакуації державного музейного фонду із загрожених областей України.
- Протягом трьох років повномасштабного російського вторгнення і загалом від 2014-го, п'яти років, що триває російська агресія проти України, у Мінкульті так і не виробили механізми, які дозволили забезпечити ту частину культурної спадщини, яку можна переміщувати.
- В середовищі музейників і ширше – культурної спільноти — є практика замовчування загроз і ризиків щодо збереження музейних фондів. Це мовчання породжує небезпеку для нашої культурної

Лк Херсонська бібліотека, зруйнована війною, продовжує свою роботу.

- Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олеса Гончара була більше, ніж книгозбірнею, тут відбувалося чимало культурних подій, працював театр, де грали діти з інвалідністю тощо. Після початку повномасштабного вторгнення росіян будівля бібліотеки, де є великі підвальні приміщення, стала прихистком для людей з навколишніх сіл. І у 2022-му, і у 2023 році будівля неодноразово зазнавала пошкоджень і руйнувань внаслідок російських обстрілів.
- Міністерство культури та органи місцевої влади не надали керівниці бібліотеки, яка є муніципальним закладом, чітких рекомендацій, як їй діяти, на яку допомогу від держави вона може розраховувати тощо.
- Наразі будівля бібліотеки зруйнована, її архіви, насамперед рідкісні та старовинні видання, вивезені у Миколаїв і Одесу. Колектив бібліотеки вже відродив театр для херсонських дітей з інвалідністю, придбав техніку для людей із проблемами зору, здав макулатуру на близько 300 тис. грн для наповнення своїх фондів сучасними українськими книжками. Та попри це колектив бібліотеки стабільно шукає фінансування.
- Нагальне для бібліотеки питання – необхідність придбати технічне обладнання для дезінфекції видань, яке коштує 400 тис. грн. Наразі колектив бібліотеки збирає кошти на його придбання.

Що вже робить Український національний комітет Міжнародної ради музеїв (ICOM) для захисту культурної спадщини?

- Після 24 лютого 2022 року український ICOM почав активно моніторити втрати українських музеїв через російську повномасштабну агресію. Інші актуальні напрями роботи інституції: моніторинг діяльності російських музеїв, боротьба з дезінформацією та пропагандою, а також робота щодо обмеження російського впливу (зокрема й всередині самого ICOM), ініціювання санкцій проти РФ тощо. Український ICOM готує аналітичні звіти та намагається поширювати ці дані у професійних колах, а також у закордонних медіа і співпрацює з Офісом Генерального прокурора, куди надсилає дані своїх моніторингов.
- Директор Оренбурзького образотворчого музею залишається секретарем міжнародних комітетів ICOM (літературного та музичного), однак завдяки зусиллям українського ICOM діяльність р... комітету ICOM призупинена, національні комітети ICOM оголосили РФ бойкот, що не заважає агресору робити спроби розгорнути співпрацю з національними комітетами дружніх до неї країн.
- Російські музеї цілком інкорпоровані в державну агресивну політику РФ. Музейну сферу у Росії зараз курує, зокрема, Сергій Нарішкін, який є керівником відомства із зовнішньої розвідки, він відкриває

розвідкою ГШ.

- Українському ICOM нелегко вести комунікацію з виконавчою радою ICOM щодо необхідності переглянути звичні механізми співпраці з Росією і загалом змінити свою картину світу, оскільки серед топменеджерів ICOM є певна інерція в сприйнятті росіян, не всі до кінця усвідомили, що відбувається.
- Росія не брала участь в останній Генеральній асамблеї членів ICOM, однак отримала від виконкому організації листа із проханням підтвердити або спростувати дані аналітичного звіту українського ICOM щодо російських злочинів проти української культури. У відповідь РФ заявила, що дотримується свого законодавства, коли привласнює музейні колекції на тимчасово окупованих українських територіях. Наразі ICOM потребує посилення шляхом співпраці як всередині України, так і на міжнародному рівні. Зокрема потрібні зусилля з боку МЗС і Верховної Ради.

Що робить громадський і державний сектори для захисту культурної спадщини?

- Про неспроможність і неефективність всієї системи міжнародних організацій, створеної після Другої світової війни, свідчить той факт, що організації на кшталт ООН не діють відповідно до власних же статутних документів. Для доведення на міжнародному рівні відповідальності РФ за злочини проти української культури, культурний геноцид, варто використовувати юридичну аргументацію, яку для подібних випадків розробив юрист Рафаель Лемкін ще 80 років тому. У випадку України проблемою є те, що збирання інформації про факти культурного геноциду українців з боку Росії не є системним, тому необхідне ідейне єднання та формулювання позиції й стратегії, щоб реалізовувати їх як на національному рівні в кримінальних провадженнях, так і за кордоном, базуючись на національних провадженнях.
- У 2024 році в Офісі Генерального прокурора почав працювати департамент, який розслідує знищення культурних об'єктів, викрадення музейних експонатів тощо. Наразі у цьому департаменті працюють три прокурори. Працівники департаменту збирають інформацію щодо злочинів РФ, які можна кваліфікувати як факти культурного геноциду, систематизують ці дані та готують до представлення у міжнародних судах. Прокурори готові до співпраці з громадськими організаціями, що також збирають докази російських злочинів проти української культури.

[Назад](#)[← Попередня](#)[Наступна →](#)

Про нас

Діяльність

Матеріали

Волонтерити | Volunteer

Стажуватися | Internship

Укр

Підтримати | Donate

Центр громадянських свобод — українська правозахисна організація, заснована у 2007 році. Лауреат Нобелівської премії миру у 2022 році.

E-MAIL office@ccl.org.ua

FOR MEDIA anna.trushova@ccl.org.ua

Організація

Голова

Команда

Документи

Тендери

Вакансії

Підтримати | Donate

ОЗОН

Київська школа

прав людини

Євромайдан SOS

Мапа

насильницьких

зникнень в Україні

Правозахисний

порядок денний

Новини

Заяви

Позиції

Бібліотека

- Підтримати | Donate
- Волонтерити | Volunteer
- Написати нам
- Newsletter Subscription

